

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ 10.SINIF
MÜFREDATININ YAŞADIĞIMIZ ÇEVREYİ TANIMAYA
KATKISININ İNCELENMESİ¹**

*Investigation of Contribution of Secondary School Geography Lesson
10th Class Curriculum to Recognize the Environment in which We Live*

Dr. Ziya İNCE

*Bağcılar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Coğrafya Öğretmeni
ziyaince@hotmail.com*

ÖZET

Bu çalışmada çevreyi tanıma ve çevre bilincini oluşturma açısından 10. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersleri sonucunda; çevre hakkındaki kavram algıları ve çevre bilgi düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2011-2012 öğretim yılında İstanbul ili Bağcılar ilçesi beş ortaöğretim kurumunda 250 onuncu sınıf öğrencisinin coğrafya dersi sonucundaki çevre bilgi düzeyleri anket yardımıyla incelenmiştir. Toplanan verilerin analizinde MsExcel programı ve betimsel istatistikler kullanılmıştır.

Çalışma neticesinde öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar, coğrafya dersi müfredatının yaşadığımız çevreyi tanımaya ve çevre bilinci oluşmasına katkısının ortalama bir seviyede olduğunu göstermiştir. Verilen cevaplarda kız ve erkek öğrenci oranı, haftalık ders saati sayısı, okul türü, derse olan ilgi, konu ve kazanımların müfredattaki verilmiş biçimi ve sıklığı, görsel materyallerin yetersizliği ve öğrencilerin yaşadığı çevre farklılığı en etken unsurlar olduğu göze çarpmıştır.

***Anahtar sözcükler:** Çevre, coğrafya eğitimi, çevre bilinci, coğrafya müfredatı*

ABSTRACT

The aim of this research is to get to know the environment and make 10th grade students aware of the environment as a result of geography and also to measure their levels of perception. In this respect, 250 10th grade students selected from 5 schools in Bağcılar district in İstanbul were surveyed to get the data about their knowledge of environment. The research data were analysed via MsExcel program and the descriptive statistical techniques were used.

As a result of the research findings showed that the geography curriculum in terms of recognize the environment where we live in and its

¹ Bu makale 21. Eğitim Bilimleri Kongresinde Bildiri olarak sunulmuştur.

contribution to make students aware of the environment was at an average level. According to the findings, the rate of girls and boys, weekly class hours, school variety, the students' interest in class, the subjects in the curriculum delivery format and frequency, the insufficiency of class material, environmental differences where students live, are factors that make the significant difference on the research results.

Keywords: *Environment, geography education, environmental awareness, geography curriculum*

1.GİRİŞ

Çevre, insanın doğduğu, yaşadığı, kendini geliştirdiği, diğer insanlar ile etkileşime ve iletişime geçtiği, toplum ile bütünleştiği alandır. Bu alanı insan kendisi var etmemiş, atalarından miras almış, onlara da daha öncekilerden miras kalmıştır. Bu mirası korumak her insanın görevidir. Ancak mirası korumak için öncelikle çevreyi tanımak, çevrenin farkında olmak gerekir. Çevreyi bilmeyen farkında olmayan insanların çevreyi korumasından da söz edilemez. Bu açıdan bireyin ilköğretim kademesinden itibaren çevreyi tanıma bilincini kazanması önemlidir

İnsanoğlu yaşadığı dünya üzerinde, daha rahat yaşayabilmek için yaşadığı çevrede önemli değişiklikler yapıyor. Dünya üzerinde yapılan bu değişikliklerin büyük bir kısmı, dünyanın doğal dengesini bozuyor ve çok sayıda sorunlar ortaya çıkıyor(Özey, 2008). Dünya üzerinde meydana gelen bu değişiklikleri tanıma ve anlamak fen bilimleri ile beraber en başta coğrafyanın konusudur.

Coğrafya, doğal ortam unsurları ile insanın yaşama ve etkinliklerine ilişkin çok karmaşık olguların analiz edildiği, olaylar ve unsurlar arasındaki ilişkilerin derinlemesine değerlendirildiği bir sentez bilimidir (Koçman, 1999). Coğrafyanın doğal ortamdaki çok geniş çalışma alanını genç nesillere tanıtmak coğrafya dersinin ve Coğrafya Dersi Öğretim Programının görevlerindedir.

Orta dereceli okullarda coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi, öğrencilerin yeni bilgiler öğrenmesinde önemli bir yer tuttuğunu belirten Turan, bu bilgilerin sosyal hayatta da kullanılmasının kalıcı olmasını sağlayacağını ifade etmiştir (Turan, 2002).

*ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ 10.SINIF MÜFREDATININ YAŞADIĞIMIZ ÇEVREYİ
TANIMAYA KATKISININ İNCELENMESİ*

Öğretim programları ve amaçları, bulunduğu çağın ürünüdür. Çağın özelliklerini yansıtır. Çağdaş toplumlarda, çağın gerektirdiği insan tipinin yetiştirilmesine öğretim kurumları, öğretim programları ve amaçları aracılık etmektedir (Sekin ve Ünlü, 2002). Eğer ders programı genç dimağlarda çevre duyarlılığı oluşturmuyorsa bu günkü var olan doğal ve tarihi mirasımızın geleceğe kalması pek mümkün olmayacaktır. Karatekin ve Aksoy çevre eğitiminin amacına ulaşması için öncelikle bu eğitimi verecek olan öğretmenlerinin çevre okuryazarı olması gerektiğini ifade etmiştir (Karatekin ve Aksoy, 2012).

Çevre eğitimi kavramı yalnızca bilgiyle değil; aynı zamanda değerler, tutumlar, etik ve eylemlerle ilgilidir (Davis, 1998). Çevre kavramı ve çevre eğitimi sadece coğrafyanın tek başına ele alıp incelediği bir araştırma konusu değildir. Oysaki çevre eğitimi eğitimin her kademesinde her dersin programında önemle üzerinde durulması gereken bir konudur (Yalçınkaya, 2012). Bütün bilim alanlarında yetişen insanların ilköğretim ve orta öğretim hayatında karşılaştığı bu kavramdan coğrafya ders programında sıklıkla bahsedilmektedir. Çevre sorunları araştırmaları, coğrafya biliminin bir dalı olarak uzun zamandan beri multi-disipliner bir yaklaşımla ele alınmakta ve bu yöndeki çalışmalar teşvik edilmektedir (Demirkaya, 2006).

Coğrafya Öğretim Programında (MEB, 2011), **Programın Uygulanması** ile ilgili bölümün: 1., 2., 5., 6. ve 10. maddelerinde öğrencilerin yaşadıkları alanları tanıyarak sonuçta tüm dünya ile ilgili bilgi sahibi olmaları ve bir dünya algısına ulaşmaları istenmektedir. Yine aynı programın **Genel Amaçlar** ile ilgili bölümünde çevreyi tanımaya yönelik olarak öğrencilerin;

- İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi sorgulama becerileri,
- Evrene ait temel unsurları yaşamla ilişkilendirmeleri,
- Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmeleri,
- Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştirmeleri,
- Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavramaları,
- Tasarruf bilincinin oluşması

- Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini bilmeleri
- Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirmesini,
- Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan çevresel, kültürel, siyasi ve ekonomik örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü sentez yapabilmeleri amaçlanmaktadır.

Coğrafya 10.Sınıf Öğretim Programını yaşadığımız çevreyi tanımaya katkısı açısından incelediğimizde;

A.10.1,3,4,6 nolu kazanımlarda; yaşadığımız çevredeki kayaçların, su kaynaklarının, toprak çeşitlerinin, bitki topluluklarının tanınması,

B.10.2,6 nolu kazanımlarda; dünya nüfusunun dağılışı ve sebeplerini, göçlerin neden ve sonuçlarını, ekonomik faaliyetleri tanıyarak insan ve çevre ilişkisini anlamaya,

C.10.2,4,5,6,9,10,12,18 nolu kazanımlarda; Türkiye'nin fiziki özelliklerini tanıma ve etkilerini analiz etme, Türkiye'nin nüfus ve yerleşme özelliklerini sebep ve sonuçlarıyla kavrayabilme,

D.10.1,3 nolu kazanımlarda; Doğal afetleri tanıma ve etkilerini analiz edebilme, insanın doğal afetlere olan etkisini ve afet bilincinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Coğrafya öğretim programı, öğrencilerin coğrafi bilgileri organize etmek için zihin haritalarını nasıl kullanacaklarını bilmeleri gerektiğini ifade etmelidir (Kızılcıoğlu, 2006). Her bilimde olduğu gibi coğrafya biliminde de günlük hayatta kimi zaman doğru kimi zaman tam karşılığı yansıtılmadan kullanılan birçok kavram yer almaktadır. Bu kavramlara yönelik zamanında ve etkin bir yapılandırmanın oluşturulmaması, öğretim sürecinin ileri aşamasında daha ciddi sorunlar doğurabilmektedir. Üstelik kazanılan öğretim programlarının çoğunun sarmal bir yapı ile hazırlanması ve bu kavramların zamanında yapılandırılmasının önemi bir kat daha artmaktadır (Geçit ve Gencer, 2011).

Literatür incelendiğinde, farklı türde okullarda öğrenim gören ortaöğretim 10. Sınıf öğrencilerinin coğrafya dersleri neticesinde;

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ 10.SINIF MÜFREDATININ YAŞADIĞIMIZ ÇEVREYİ
TANIMAYA KATKISININ İNCELENMESİ**

öğrencilerin yaşadığı çevreyi tanıma, çevre farkındalıklarının incelenmesi konusu önemli görülmüş ve bu araştırma yapılmıştır. Araştırmanın amacı; çevreyi tanıma ve çevre bilincini oluşturma açısından 10. sınıf öğrencilerinin coğrafya dersleri sonucunda; çevre hakkındaki kavram algıları ve çevre bilgi düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu hedefle aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Öğrencilerin cinsiyetleri, veli eğitim durumu, haftalık ders saati sayıları ve okul türleri ile coğrafya dersindeki çevre kavramını anlamlandırmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Öğrencilerin coğrafya derslerinde öğrendiği çevre bilgisi ile sosyal hayatta öğrendiği çevre bilgisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2.YÖNTEM

Araştırma modeli, araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir (Karasar, 2013, s. 76). Bu çalışma tarama modeli ile alan araştırmaları yöntemi kullanılarak anket çalışması ile gerçekleştirilmiştir.

2.1.Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini 2011-2012 öğretim yılı bahar döneminde İstanbul ili Bağcılar ilçesindeki beş ortaöğretim kurumundan yansız olarak seçilen 250 onuncu sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrenciler 276 onuncu sınıf öğrencisine uygulanan anketten elde edilen bilgilerden sonra değerlendirmeye katılan öğrencilerdir. 26 öğrencinin verdikleri bilgiler yeterli olmadığı için değerlendirmeye katılmamıştır. Örneklem grubundaki öğrencilerin cinsiyetleri, okul türleri, ebeveyn eğitim durumları ile ilgili bilgiler Tablo-1’de verilmiştir.

Çalışmada 10. Sınıfların tercih edilmesinde, Coğrafya dersi müfredatının, yaşadığımız çevreyi tanımaya uygun daha çok kazanım içermesidir.

2.2.Verilerin Toplanması

Çalışmada uygulanan ölçüm aracı olarak Tekgöz ve diğerleri tarafından 2010 yılında üretilmiş olan çevre okuryazarlığı ölçeği (Tekgöz, Şahin, ve Ertepinar, 2010) sadeleştirilerek ve uzman görüşleri doğrultusunda coğrafya ders programına uyarlanarak oluşturulan anket

formu kullanılmıştır. Anket soruları iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım öğrencilere ait demografik bilgilere (cinsiyeti, okul türü, coğrafya haftalık ders saati sayısı, ebeveyn eğitim durumları, çevre merak duyguları ve doğada bulunma sıklığı) ulaşabilmek için hazırlanan 6 sorudan oluşmaktadır.

İkinci kısım ise 10 soruluk anket formu şeklinde düzenlenmiş kapsam ve ifade yeterliklerini sağlamaya yönelik gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Likert tipinde ve 10 ifadeden oluşan anket “tamamen katılıyorum (5)”, “katılıyorum (4)”, “kararsızım (3)”, “katılmıyorum (2)” ve “kesinlikle katılmıyorum (1)” şeklinde düzenlenmiştir ve puanlanmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bazı Özelliklerine Göre Dağılımları		
KATEGORİLER	N	%
Cinsiyet		
Kız	87	34,8
Erkek	163	65,2
Okul Türü		
Genel Lise	76	30,4
Anadolu Lisesi	50	20
Ticaret Meslek Lisesi	50	20
Anadolu Meslek	25	10
Teknik Meslek	49	19,6
Haftalık Ders saati		
2 saat	230	92
4 saat	20	8
Çevre Merakı		
Hiç	18	7,2
Çok az	28	11,2
Orta	138	55,2
Çok	66	26,4
Doğal alanlarda bulunma Sıklığı		
Hiç	5	2
Çok Az	39	15,6
Orta	137	54,8
Çok	69	27,6

2.3.Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada toplanan veriler MsExcel kullanılarak değerlendirilmiştir. Ortaöğretim 10.sınıf öğrencilerinin coğrafya dersindeki çevreye ilişkin görüşlerinde “aritmetik ortalama” ve “standart sapma” değerleri kullanılmıştır. Verilerin analizinde istatistiksel yöntemlerden frekans (f) ve yüzde (%) kullanılmıştır. Her bir soruya verilen cevaplar kodlanarak çeşitli kategoriler oluşturulmuştur. Kategoriler öğrencilerin cevaplarındaki tekrarlanma sayısına göre yapılandırılmıştır. Bu kategorilere ait frekans ve yüzdeler tabloya dökülerek sunulmuştur (Tablo.2).

3.BULGULAR

Araştırmanın amaçlarından olan “*Öğrencilerin cinsiyetleri, veli eğitim durumu, haftalık ders saati sayıları ve okul türleri ile coğrafya dersindeki çevre kavramını anlamlandırmaları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” sorusu ile ilgili olarak öğrencilere bazı sorular yönlendirilmiştir. Bununla ilgili olarak Tablo-1’deki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi, çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı şöyledir: Çalışmaya katılan toplam öğrenci sayısı 250’dir. Bu öğrencilerin 87’si (%34,8) kız ve 163’ü (%65,2) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin okul türüne göre dağılımı şöyledir. Öğrencilerin 76 tanesi Genel Lise (%30,4), 50 tanesi Ticaret Meslek Lisesi (%20), 50 tanesi Anadolu Lisesi (%20), 20 tanesi Anadolu Meslek lisesi (%10) ve 49 tanesi Teknik meslek lisesi (%19,6) öğrencilerinden oluşmaktadır.

Çalışmaya katılan öğrenciler arasında haftalık ders saati sayısı 2 saat olanlar %92 ve 4 saat olanlar ise %8’dir. Bu %8’lik kısım da Anadolu Lisesi’ndeki 20 kişilik bir Türkçe -Matematik sınıfıdır.

Veli eğitim durumuna baktığımızda; Üniversite mezunları oranı %6, Lise mezunları oranı%28,8, İlkokul-İlköğretim mezunları oranı %62,8 ve Okuryazar olanların oranı ise %2,4’tür. Görüldüğü üzere örneklemin gerçekleştirildiği gurubun yarısından çoğunun velisi ilköğretim mezunudur.

Çevre Merakı eğilimi konusunda öğrencilerimizin %7,2'si hiç merakının olmadığını, %11,2'si çok az merakının olduğunu, %55,2'si orta düzeyde merakının olduğunu ve %26,4'ü ise çok fazla merakının olduğunu belirtmiştir. Burada orta ve çok diyenler toplandığında grubun %81,6 gibi yüksek bir merak oranını ortaya çıkarmaktadır.

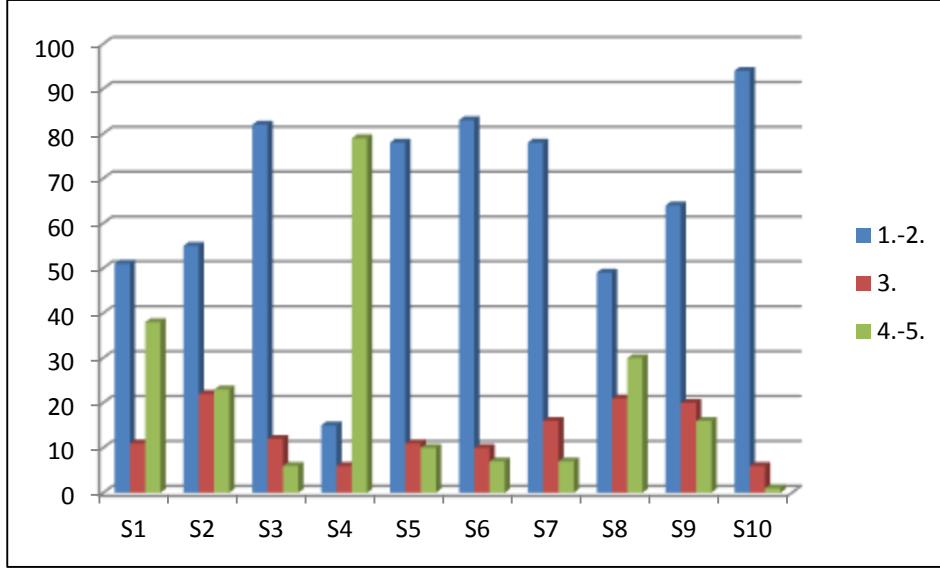
Doğal alanlarda bulunma sıklığı konusundaki bilgi taraması da çevre merakına yakın sonuçlar vermiştir. Doğal alanlarda hiç bulunmadım diyenler %2, çok az diyenler %15,6 orta sıklıkta bulundum diyenler %54,8 ve çok sık bulundum diyenler %27,6 olarak belirtmiştir. Burada da orta ve çok diyenler toplandığında grubun %82,4 gibi yüksek bir sık bulunma oranını ortaya çıkarmaktadır ki bu da çevre merakı oranı ile örtüşmektedir.

Yine araştırmanın diğer bir amacı olan “*Öğrencilerin coğrafya derslerinde öğrendiği çevre bilgisi ile sosyal hayatta öğrendiği çevre bilgisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” sorusuna cevap elde etmek için yapılan anket çalışmasının sonuçları Tablo-2’de gösterilmiştir.

Tablo.2’deki ve Grafik 1’deki veriler istatistiksel olarak değerlendirildiklerinde öğrencilerin %50’sinden fazlası yaşadıkları çevreyi tanıma ile Coğrafya dersi müfredatı arasında kuvvetli bir bağ kurmaktadır ve coğrafya dersinin gerekliliğinden bahsetmektedir.

Tablo2: Araştırmaya katılan öğrencilerin sorulara verdiği cevaplara ilişkin görüşlerinin toplam sayısal değerleri.																				
ANKET SORULARI (Frekans ve %)																				
Derece	S1	%	S2	%	S3	%	S4	%	S5	%	S6	%	S7	%	S8	%	S9	%	S10	%
1-2	128	51	137	55	205	82	37	15	196	78	208	83	194	78	123	49	160	64	234	94
3	28	11	56	22	30	12	15	6	28	11	25	10	39	16	52	21	49	20	14	6
4-5	94	38	57	23	15	6	198	79	26	10	17	7	17	7	75	30	41	16	2	1
Not: 1-Kesinlikle katılıyorum, 2-Katılıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılmıyorum, 5-Hiç Katılmıyorum																				

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ 10.SINIF MÜFREDATININ YAŞADIĞIMIZ ÇEVREYİ
TANIMAYA KATKISININ İNCELENMESİ**

Grafik.1: Araştırmaya katılan öğrencilerin sorulara verdiği cevapların oransal değerleri

Araştırma sorularından birinci ifadeye “Çevre kavramını Coğrafya dersinde öğrendim.” verilen cevaba bakılırsa öğrencilerin %51’i kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum diyerek çevre kavramını soyut olarak başka derslerde görmüşse de, somut örnekler ile ilk defa coğrafya dersinde tanıştığını ifade etmiştir.

Araştırma sorularından ikinci ifadeye “Coğrafya dersini gördükten sonra yaşadığım çevreye daha çok ilgi duymaya başladım.” verilen cevaba göre, öğrencilerin %55’i kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum diyerek çevreyi tanımada coğrafyanın etkisini net olarak ortaya koymuştur.

Genel çevre sorunları hakkındaki kanıyı irdeleyen araştırma sorularından üçüncü ifadeye “Çevre sorunlarını ve konularını bilmenin benim için önemli olduğunu düşünüyorum.” verilen cevaba göre, öğrencilerin %82’si gibi büyük çoğunluğunun kavramsal olarak, çevre sorunları ve çevre tanımını kavradıkları söylenebilir. Öğrencilerin okudukları okul, cinsiyet ve merak duygusu ile çevre ilişkisi hakkındaki görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmanın dördüncü sorusu olan “*Sosyal hayatta öğrendiğim çevre bilgilerinin coğrafya dersinde öğrendiklerimden fazla olduğunu düşünüyorum*” ifadesine %79’luk bir oranda katılmıyorum diyerek çevre bilgisi ve duyarlılığında coğrafya dersinin öğrencilerde olumlu bir değişim gösterdiği görülmüştür.

Ortaöğretim 10.sınıf Coğrafya Öğretim Programındaki C.10.2.,4.,5.,6.,9.,12., kazanımlarını derste gördükten sonra öğrenciler, araştırmanın beşinci sorusundaki ifadeyi “*Yaşadığım çevrenin yerleşmeye açılmadan önceki halini merak ediyorum.*”%78 gibi büyük bir oran ile onaylamaktadırlar. Doğal ve beşeri olaylar derste biz eğitimciler tarafından teknolojik araçlar ile desteklenerek anlatılırken öğrencinin gözünde yaşadığı yer canlanmakta ve öğrenci çevresine daha büyük bir ilgi ve başka bir gözle bakmaktadır.

Çevreyi tanımaya yönelik bilincin oluştuğunu göstermek için oluşturulan altıncı sorudaki ifadeye “*Ev, aile, akraba, arkadaş, sosyal medya, televizyon, reklam ve kamu spotları gibi sosyal çevremden öğrendiğim çevre bilgilerinin çevreyi tanımaya yeterli olmadığını düşünüyorum.*” öğrencilerin %83’lük bir oranda “katılıyorum” demesi bu konudaki haklılığımızı kanıtlamıştır. Sosyal çevre tek başına öğrencilerde bir çevre şuuru oluşturamamakta, ancak coğrafya dersinde vurgulandığında farkındalık oluşmaktadır.

Araştırmanın yedinci sorusu olan “*Çevre sorunlarının çözümüne yardımcı olmanın sorumluluğum olduğunu düşünüyorum.*” ifadesine %78 oranında katılan öğrencilerin genel çevre konularını, yaşadığı çevre ile birlikte algıladığını ortaya koymaktadır.

Araştırmanın sekizinci sorusu olan “*Yaşadığımız çevreyi daha iyi tanımak ve çevre farkındalığını artırmak için haftalık coğrafya ders saatinin arttırılması gerekir.*” konusundaki ifadeye katılan öğrenci oranı %49’da kalmıştır. Durumun oluşmasında cinsiyet, okul türü ve haftalık ders saati sayısı gibi faktörlerin etkili olduğu görülmektedir.

Araştırmanın dokuzuncu maddesi olan “*Çevre sorunlarının çözümüne coğrafya dersinde öğrendiklerimle katkıda bulunabileceğime inanıyorum.*” ifadesine öğrencilerin %64 oranında katılması Orta öğretim 10.sınıf Coğrafya müfredatının öğrencilerde yaşadığı çevre ile ilgili olumlu bir sonuç ortaya çıkardığını göstermektedir.

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ 10.SINIF MÜFREDATININ YAŞADIĞIMIZ ÇEVREYİ
TANIMAYA KATKISININ İNCELENMESİ**

Araştırmanın son maddesi olan “Çevresini tanıyanın doğal ve tarihi mirasa daha çok sahip çıkacağına inanıyorum.” ifadesini öğrencilerin %94 oranında “katılıyorum” şeklinde cevaplamaları, hem coğrafya ve hem de diğer derslerin etkisi ile öğrencilerin genel olarak yaşadığı çevrenin farkına vardıklarını ortaya koymaktadır.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Günümüzde öğrencilerin yaşadıkları çevreyi tanımada pozitif ve negatif etkenlerin bilinmesi öğrenmedeki kalitenin de artmasını sağlayacaktır. Bu araştırmamız ile Coğrafya dersinde çevre eğitiminin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de örgün eğitim çerçevesinde, çevre eğitimine özel bir müfredat bulunmama ile birlikte, çevre ile ilgili temel bilgiler ilköğretim ve lise eğitim programlarının içinde yer alan farklı dersler kapsamında verilmektedir(Oğuz, Çakıcı, ve Kavas, 2011). Çevre eğitimi ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar büyük kısmı ilköğretim ve lise düzeyinde olmak üzere özellikle son 10 yıl içerisinde artış göstermiştir. (Erol ve Gezer, 2006);(Meydan ve Doğu, 2008); (Yurttaş ve Sülün, 2010). Yükseköğretim düzeyinde ise daha sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır (Yılmaz, Morgil, Aktug, ve Göbekli, 2002),(Özdemir, Yıldız, Ocaktan, ve Sarışen, 2004).

Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersindeki katılım yüzdesi en yüksek olan: “Çevresini tanıyanın doğal ve tarihi mirasa daha çok sahip çıkacağına inanıyorum.” maddesi olmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin %94’ü “katılıyorum” demiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin en düşük katılım oranı gösterdiği madde ise %49 oranı ile (123 kişi) sekizinci madde olmuştur: “Çevre konusunda farkındalığın artması için haftalık coğrafya ders saatinin arttırılması gerektiğini düşünüyorum.” Öğrencilerin belirli bir kısmının coğrafya dersine ilişkin olumsuz görüş bildirmesi irdelenmesi gereken konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler ile yapılan yüz yüze görüşmelerde: “coğrafya dersinin bazı konularının içeriği, dersi işleyen biz coğrafya eğitimcilerinin eksiklikleri, anket anındaki sınıf ortamı, cinsiyet yapısı ve okul ortamı” gibi sebeplerin bu oranın düşük çıkmasında etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Coğrafya öğretmenleri, kendi kişisel çabaları ve özverileriyle sınıfına en uygun gelen yöntemleri

seçerek, dersin verimli ve zevkli işlenmesini sağlamalı ve yaşadığımız çevreye atıflarda bulunmalıdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %55'i coğrafya konularını derste işledikten sonra yaşadığı çevreye daha çok ilgi duyduğunu bildirmiştir. Bu istatistikte cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin de olmadığı görülmüştür. Bu oran hem kız hem de erkek öğrencilerde eşit seviyededir.

Okul türü farklı öğrencilerin coğrafya dersindeki öğrendiği bilgiler aynı olmasına karşılık, Meslek Lisesi öğrencilerinde coğrafya ders saati sayısının arttırılmasına yönelik eğilimin diğer liselere göre daha düşük olduğu görülmüştür. (Anadolu Teknik Lisesi %49 ve Endüstri meslek lisesi %24). Bunun sebebini Aydın ve diğerleri, “*meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin coğrafya dersini meslekleri ile ilişkilendirememeleridir.*” diye ifade etmektedirler (Aydın, Coşkun, ve Kaya, 2010). Aynı araştırmada, meslek lisesi öğrencileri coğrafya dersine yönelik tutumlarını olumsuz yönde etkileyen en önemli hususları; öğretmenlerin ders içerisindeki tutum ve performansları, coğrafya derslerinin eğlenceli olmaması ve öğretmenin ders işleyişi olarak ifade etmişlerdir.

Ortaöğretim 10.sınıf coğrafya müfredatının yaşadığımız çevreyi tanımaya katkısını araştıran bu çalışmanın bulgularına dayanarak, bundan sonra coğrafya derslerinde çevre konusunda yapılacak çalışmalar için aşağıdaki açıklamalar önerilebilir:

1. Coğrafya dersi müfredatı öğrencilerin yakın çevrelerini tanıması açısından çok önemlidir. Yakın çevreyi bilmeden, uzak çevre algılanamaz, yakındaki çevre sorunları halledilmeden uzak çevreye sıra gelmez. Bundan hareketle yakından uzağa ilkesi işletilmelidir.
2. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan insanlar için çevreyi tanımak, çevrenin farkına varmak, doğayı sevmek, doğayı unutmamak ulaşılması zor kavramlardır. Çünkü doğal çevrenin bozularak tamamen betonlaşan bir ortama dönüşmesiyle büyükşehir insanı bu beton içinde kaybolmuştur. Böyle bir ortamda coğrafya öğretmenin yakın çevreyi, doğayı öğrencilere anlatması çok zordur. Bu durumda da teknoloji araçları devreye girmektedir ki, coğrafya öğretmenin olmazsa olmazıdır. Bu sebeple derslerde mutlaka teknoloji araç ve gereçleri

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ 10.SINIF MÜFREDATININ YAŞADIĞIMIZ ÇEVREYİ
TANIMAYA KATKISININ İNCELENMESİ**

(Bilgisayar, internet, projeksiyon, etkileşimli tahta, televizyon, cep telefonu, CD-DVD, CBS vs.) kullanılmalıdır.

3. 10.sınıf öğrencilerine yakın çevreyi tanıma amaçlı performans ödevleri verilerek coğrafya derslerindeki dikkat yoğunluğu artırılabilir. Yakın çevreyi tanımada özellikle büyük şehirlerde, beşeri ve ekonomik coğrafya konularında, yakın çevredeki yerleşmeler, sanayi tesisleri, havaalanları, su kaynakları, turizm kaynakları, ulaşım faaliyetleri (otogar, liman vs) incelenebilir. Çünkü birçok öğrenci hemen yakınındaki fabrikanın ismini, faaliyet alanının ne olduğunu, üniversitenin yerini, suyun hangi kaynaktan geldiğini, turizm değerlerinin önemini maalesef bilmemektedir.

4. Öğretim sırasında öğrencilerin bilgi düzeylerinin gelişimi, bilgi eksikliklerini gidermek amacıyla akademik bilgilerini artırıcı, branş sınıfları (coğrafya sınıfı veya coğrafya laboratuvarı) oluşturulmalı, bilim kampları, bilim müzeleri, yakın çevre gezileri gibi okul dışı etkinliklere de önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aydın, F., Coşkun, M., ve Kaya, H. (2010). Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Tutumları (Elbistan Örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S:1, 183-203.
- Davis, J. (1998). Young Children, Environmental Education and The Future. N. Graves içinde, *Education and The Environment* (s. 141-154). London: World Education Fellowship.
- Demirkaya, H. (2006). Çevre Eğitiminin Türkiye'deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitime Yönelik Yeni Yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C:16 Sayı:1, 207-222.
- Erol, G. H., ve Gezer, K. (2006). Prospective of Elementary School Teachers' Attitudes Toward Environment and Environmental Problems. *International Journal of Environmental and Science Education*, 1 (1),, 65-77.

- Geçit, Y., ve Gencer, G. (2011). Sınıf Öğretmenliği Bölümü 1.Sınıf Öğrencilerinin Çöl Algıları (Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). 5. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, 13-16 Ekim, Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 25.Basım.
- Karatekin, K., ve Aksoy, B. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1 Winter*, 1423-1438.
- Kızılcıoğlu, A. (2006). Coğrafya Dersi Öğretim Programı Hakkında Düşünceler. *Balıkesir Üniversitesi S.B.E. Dergisi C:9*, 1-19.
- Koçman, A. (1999). Cumhuriyet Döneminde Yüksek Öğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi ve Sorunları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 1-14.
- MEB. (2011). Coğrafya Dersi Öğretim Programı. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Meydan, A., ve Doğu, S. (2008). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çevre Sorunları Hakkındaki Görüşlerinin Bazı Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:26*, 267-677.
- Oğuz, D., Çakıcı, I., ve Kavas, S. (2011). Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Çevre Bilinci. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi S:12*, 34-39.
- Özdemir, O., Yıldız, A., Ocaktan, E., ve Sarışen, Ö. (2004). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Çevre Sorunları Konusundaki Farkındalık ve Duyarlılıkları. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt: 57, Sayı:3*, 117-127.
- Özey, R. (2008). *Günümüz Dünya Sorunları*. İstanbul: Aktif Yayınları.

**ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA DERSİ 10.SINIF MÜFREDATININ YAŞADIĞIMIZ ÇEVREYİ
TANIMAYA KATKISININ İNCELENMESİ**

- Sekin, S., ve Ünlü, M. (2002). Coğrafya dersinin Temel Öğretim Sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı:5*, 43-53.
- Tekgöz, G., Şahin, E., ve Ertepinar, H. (2010). Çevre Okuryazarlığı, Öğretmen Adayları ve Sürdürülebilir Bir Gelecek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:39*, 307-320.
- Turan, İ. (2002). Lise Coğrafya Derslerinde Kavram ve Terim Öğretimi ile İlgili Sorunlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: 22, Sayı: 2*, 67-84.
- Yalçınkaya, E. (2012). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunları Farkındalık Düzeyleri. *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 25*, 137-151.
- Yılmaz, A., Morgil, İ., Aktug, P., ve Göbekli, İ. (2002). Ortaöğretim ve Üniversite Öğrencilerinin Çevre, Çevre Kavramları ve Sorunları Konusundaki Bilgileri ve Öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, No:72*, 156-162.
- Yurttaş, G. D., ve Sülün, Y. (2010). What are the most important environmental problems according to the second grade primary school students? *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 1605-1609.